

NOTE DE LECTURĂ

Prof. univ. dr. Adina Berciu-Drăghicescu; prof. univ. dr. Radu Ștefan Vergatti; dr. Anemari Monica Negru; dr. Filica Drăghici et alii, ***Eroinele României Mari. Destine din linia întâi***, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2018, 485 p.

Apărută cu prilejul Centenarului Marii Uniri, meritoria contribuție este „dedicată tuturor femeilor care au făcut eforturi materiale și morale uriașe și s-au jertfit pentru onoarea și demnitatea neamului românesc” după cum ne avertizează fila care deschide cartea. În afara autorilor citați în titlu, care se impun ca principali prin consistentele contribuții, la realizarea cărții au colaborat alți 14 cercetători, unii cu rezonanță în istoriografia contemporană, dacă ar fi să amintim pe Marian Moșneagu (Constanța), Doru Bădără (Biblioteca Universitară „Carol I” București), Mirela Popa-Andrei (Institutul „George Barițiu”, Cluj-Napoca) Andreea Badea etc. Întregul colectiv a fost coordonat de Adina Berciu-Drăghicescu (Universitatea București), Domnia sa fiind, totodată, și autoarea celor mai întinse și numeroase contribuții din întreaga economie a volumului. Ample capitole (I. *Lupta femeilor române pentru constituirea și apărarea României Mari*, p. 12-36; II. *Casa Regală a României*, p. 49-56; III, *Momente din istoria Societății Ortodoxe Naționale a femeilor Române în anii Primului Război Mondial* p. 68-76; IV. *Rezistența în fața inamicului. Sub ocupație. Rezistența din spatele frontului*, p. 189-196; V. *Societatea Națională de Cruce Roșie a României. Spitalele și personalul Crucii Roșii menționate în documente*, p. 240-249; VI. *Slujitoarele Domnului*, p. 392-400), întemeiate pe o întinsă bibliografie, pe cercetări arhivistice și fonduri ale bibliotecilor centrale și locale conferă volumului dimensiunea științifică. Aceleași sfere îi aparțin și cele peste 100 de medalioane-biografii ale „eroinelor”, cu informații bogate obținute din colecții particulare, acces datorat, neîndoielnic, relațiilor personale ale autoarelor/autorilor. În virtutea acestora a fost posibilă scoaterea la lumină a unor importante

documente fotografice și mărturii care altminteri ar fi rămas, poate, pentru totdeauna ascunse.

Majoritatea medalioanelor biografice aparțin elitelor înaltei societăți, împănate însă și cu câteva exemple provenite din rândul țărănimii sau a micii burghezii (precum gorjeanca sublocotenent Ecaterina Teodoroiu; Maria Manciulea, jud. Brașov; sublocotenent Ecaterina I. Popescu; Maria Puia, zisă „Pădureanca” din Blaj sau fetița de numai 12 ani, Măriuca Zaharia, din județul Vrancea). Prin exemplele alese, dintre care numeroase se impun cu valoare de unicitate indiferent de sfera socială din care proveneau, autorii aduc în atenția cititorului rolul și contribuția femeilor române în timpul Războiului de întregire a României. În ansamblul său, demersul relevă faptele și sacrificiile făcute de soții, de fiice și surorile oștenilor aflați pe front, de la soldat la general. Pe umerii lor a atârnat responsabilitatea familiilor – a copiilor, a bătrânilor, întreținerea gospodăriilor săracite și secătuite de război – dar și alinarea suferințelor fără margini a zecilor de mii de răniți în lupta aprigă cu inamicul.

Deasupra portretelor acestora se înalță Ceahlăul figurii Reginei Maria, care a avut inițiativa constituirii asociațiilor de caritate și a nenumăratelor spitale, antrenând în aceste pe majoritatea doamnelor din elita înaltei societăți române – a mamelor și soțiilor demnitarilor, unele descendente din ilustre familii domnitoare – iar exemplul Ei de dăruire și sacrificiu a fost urmat de toate acestea.

Ilustrată generos cu documente, inclusiv fotografice, din Arhivele Istorice Naționale (*Caietele Jurnalului Reginei Maria*), Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Militar Național „*Regele Ferdinand I*” etc. și scrisă cu dăruire, cartea constituie un omagiu adus tuturor femeilor române, fără a căror muncă jertfelnică și activitate neostoită nu ne putem închipui realizarea idealului național. Întregului colectiv de autori, sincere felicitări !

Ion I. Solcanu

Iulian Rusanovschi, *Războiul Monumentelor. Soarta monumentelor din Basarabia, Bucovina de Nord, Transnistria din perioada 1918-1944*, Chișinău, Editura „Cu drag”, 2018, 643 p.

După unirea Basarabiei și a Bucovinei de nord cu România, pe durata celor două decenii și jumătate cât aceste teritorii au fost reîntrupate la Țara mamă, în acest spațiu au fost înălțate, prin subscripție sau subvenție de la instituții publice, zeci de monumente – artă statuară de for public, busturi, troițe, mausolee, cimitire colective, capele și plăci comemorative – pentru omagierea făuritorilor și eroilor care s-au dăruit și jertfit pe altarul unității naționale. Alte monumente au fost închinat marilor personalități politice precum: Ștefan cel Mare, Ioan Vodă cel Cumplit, Vasile Lupu, Regele Ferdinand I, Ion I. C. Brătianu, G.I. Duca sau ale culturii românești și universale – Mihai Eminescu, B.P. Hașdeu, Friedrich Schiller, Simion Florea Marian, Dimitrie Onciul etc. etc.

Mai întâi, autorul, avocat Iulian Rusanovski, le identifică în fiecare localitate – oraș, târg, comună și sat – în ordinea alfabetică a acestora, în cadrul județelor apoi, cu acribia proprie cercetătorului, reconstituie istoria fiecărui monument, începând cu momentul inițiativei de edificare; a etapelor de colectare a fondurilor, nominalizând pe donatori și continuând cu avatarurile aprobărilor proprii administrației locale și centrale; a selectării ofertelor; a etapelor de realizare de până la inaugurarea lor. Istoria lor este urmărită și după acest moment.

O atenție deosebită o acordă Iulian Rusanovschi monumentelor de for public, precum statuilor Regelui Ferdinand din Chișinău și Ismail; ale domnitorilor Ștefan cel Mare din Chișinău și Vasile Lupu de la Orhei sau a generalului Stan Poetaș de la Soroca, toate evacuate în țară imediat după ocuparea teritoriului de către armatele sovietice în iunie 1940 sau în primăvara lui 1944; readuse în Basarabia între iunie 1941 și 1944 și reamplasate apoi, unele, din nou evacuate în România în 1944 și iar returnate și așezate în spații publice dar, de această dată, în locuri mai ascunse privirii trecătorilor.

Reconstituirea odiseei monumentelor de către Iulian Rusanovschi are drept temei ample cercetări bibliografice și memorialistice dar, îndeosebi, temeinice

investigații în arhivele de la Chișinău, Iași și București; a presei timpului etc. inventariind cvasi-totalitatea acestora. Fiecare monument beneficiază de o fișă. Cele mai numeroase dintre acestea sunt însoțite de imagini ale etapelor de edificare până la aceea a inaugurării. Autorul identifică și publică părțile componente ale monumentelor rămase după distrugerile provocate de bolșevici și armata sovietică imediat după invadarea teritoriilor. Bogata iconografie – alb-negru și color – mare parte a acesteia aparținând epocii în care au fost realizate monumentele, sporește interesul documentar și științific al demersului.

Avocatul Iulian Rusanovschi nu este doar autorul volumului ci, împreună cu familia sa, este și inițiatorul reconstruirii a 20 de monumente distruse de bolșevici, între care și cinci busturi ale întregitorului de Țară, Regele Ferdinand I. Cu greu am mai putea afla un alt exemplu de patriot militant și activ în omagierea eroilor români care s-au jertfit în cele două războaie mondiale ale secolului trecut pentru Basarabia și Bucovina de nord.

Ion I. Solcanu

Florian Tucă; Cristache Gheorghe; Eugen Siteanu, *Monumente și însemne memoriale dedicate eroilor români din Marele Război de Reîntregire Națională. Dicționar*, București, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, 2018, 643 p.

Volumul a apărut sub egida Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Științe din România, și în editura acesteia fapt care explică și **Prefața** datorată d-lui General (r) prof. univ. dr. Teodor Frunzetti, președintele amintitei Secții. Rezumativ, dar documentat, autorul oferă informații lămuritoare atât cu privire la cele peste 240 cimitire–necropole de război românești din Basarabia, majoritatea distruse de ocupantul sovietic, cât și referitoare la Cimitirul internațional al eroilor de la Valea Uzului (Austria, Germania, Italia, România, Federația Rusă, Serbia și Ungaria) morți în cele două mari războaie mondiale, dar considerat și însușit abuziv de autoritățile și locuitorii comunei Sânmartin din județul Harghita.

Lucrarea este concepută ca „**dicționar enciclopedic**” inventariind pe parcursul a 643 pagini, **2135 de monumente și însemne memoriale sau opere comemorative de război de pe teritoriul României Mari** – din Regat, din Basarabia, din Bucovina și din Transilvania –, **dar și pe cele aflate pe teritoriul altor state unde au luptat și murit pe fronturi sau în lagăre de prizonierat ostași români pe durata Primului Război Mondial – în Bulgaria, Belgia, Franța, Germania, Italia și Ungaria** – toate edificate în perioada interbelică. Pentru fiecare monument sau însemn memorial este indicată localitatea, cui aparține inițiativa edificării, data inaugurării (acolo unde s-a putu stabili), autorul operei comemorative de război în cazul în care este considerată și operă de valoare artistică. La multe dintre aceste monumente autorii indică și înscrisurile de pe fiecare monument (numele eroilor și textele care evocă faptele de viteză).

Monumentele și însemnele comemorative din România de azi sunt grupate pe unități administrative, începând cu capitala și continuând cu județele, în ordinea lor alfabetică, iar în cadrul acestora cu localitățile în care se găsește fiecare operă: grupuri statuare, obeliscuri, busturi, troițe, plăci comemorative sau cimitire și mausolee. Autorii precizează, acolo unde cazul, adaosurile și rededicarea monumentelor și a însemnelor și pentru eroii din cel de al Doilea

Război Mondial, sau chiar din Revoluția de decembrie 1989, precum Obeliscul din comuna Turnu Roșu, județul Sibiu. De asemenea, dacă au fost distruse, când și de cine, precum a celor din Basarabia și Bucovina de nord.

Lucrarea mai pune în evidență și un fapt nu lipsit de importanță pentru istoric și anume numărul impresionant de astfel de monumente și însemne în unele județe (în Prahova, peste 150; în Argeș, peste 135; în Bacău, peste 110 etc.) iar în altele cu mult mai puține (8 -9 în județele Bihor și Covasna; 13 și 17, în județele Brăila și Sălaj; câte 22, 25 și 28 în județele Hunedoara, Iași și, respectiv, Vaslui). Firește, autorii nu caută explicații, și nu o facem nici noi, lăsând cititorului identificarea cauzelor.

Efortul autorilor – gl. bg. (r) dr. Florian Tucă; col. (r) dr. Cristache Gheorghe și col. (r) prof. univ. dr. ing. Eugen Siteanu – a fost unul remarcabil, **realizând un impresionant dicționar al monumentelor și însemnelor memoriale sau opere comemorative închinare făuritorilor Marii Uniri. Este și prima lucrare de acest gen și anvergură din istoriografia românească.**

Ion I. Solcanu